

**K**aupluse  
kaubandusliku  
tegevuse  
analüüs ja  
planeerimine



A-28417

Besti Tarbijate Kooperatiivide Vabariiklik Liit

1966  
102 X

Arhiivikirjeldus

ARHIIVIKOPI

KAUPLUSE KAUBANDUSLIKU TEGEVUSE ANALÜÜS

JA PLANEERIMINE

ARHIIVIKOPI  
Kirjastus "Valgus"

Tallinn 1966

Originaali tiitel:

Анализ и планирование торговой  
деятельности магазина

Центросоюз, финансово -экономическое  
управление

Москва - 1965

Tõlkinud A.Vulf

TARTU ÜLIKOOLI  
RAAMATUKOGU

АРХИВКОГУ

Käesoleva brošüüri ülesandeks on abistada kaupluse juhatajat kaupluse töö planeerimise parandamisel ja kinnitatud plaanide täitmise kindlustamisel.

Elanikkonna paremaks teenindamiseks peab kaupluse juhataja päev päeva kõrval uurima kaubanõudmist ja kindlustama elanikkonna vajaduste rahuldamiseks tarvilike kaupade juurdeveo.



Ostjate poolt esitatud nõudmiste ja kaubanõudmise uurimise raamatusse tehtud sissekannete alusel esitavad kaupluste juhatajad tarbijate kooperatiivi (rajooniliidu) juhatusele tellimised vajalikkudele kaupadele ning teatavad regulaarselt, milliste kaupade nõudmine on rahuldatud osaliselt.

Üksikute kaupadega kauplemise olukorra ja elanikkonna nõudmise uurimine peab alluma põhilisele ülesandele - elanikkonna ja kolhooside kasvavate nõudmiste üha täielikumale rahuldamisele ja kontrolli tõhustamisele jaekäibeplaani täitmise üle.

## 2. Jaekäibe analüüs

Kaupluste kaubanduslikku tegevust iseloomustavad järgmised näitajad:

- kaupade müügist saadav käive (kaupluste jaekäive);
- kaubajäägid jaekaubandusettevõtetes;
- kaupade saabumine.

Kaupade müügist saadav käive (kaubandusvõrgu jaekäive) haarab kaupade müüki kaubandusvõrgust elanikkonnale, toidukaupade müüki organisatsioonidele, asutustele ja ettevõtetele nende poolt teenindatava kontingendi jaoks ning tööstuskaupade müüki nende endi majanduslikeks vajadusteks, samuti kaupade müüki kolhoosidele ja kolhoosidevahelistele koondistele.

Kaubajäägid jaekaubandusettevõtetes on vajalikud lünkadeta kauplemise kindlustamiseks ja ostjatele võimaluse andmiseks välja valida neile vajalikud kaubad.

Kaupade saabumine - see on kaubamass, mis veetakse kauplusesse kogu analüüsitava perioodi kestel.

Kõik need kolm näitajat - kaupade müügi käive, kaubajäägid ja kaupade saabumine on omavahel tihedalt seotud.

Kaupade saabumine reguleerib läbimüügi mahtu. Kvaliteedi ja sortimendi osas elanikkonna nõudmistele vastavate kaupade õigeaegne juurdevedu kiirendab kaubaringslust.

Kaupluste majandusliku tegevuse analüüsil on suur tähtsus

kaubakäibe arendamisel, see võimaldab avastada reserve kaubandusettevõtte töö edasiseks parandamiseks.

Kaupluse töö üksikasjalise uurimise eelduseks on kõikide kauplemisega seotud küsimuste põhjalik analüüsimine, kaubakäibe tähelepanelik läbivaatamine üldsummas ja kaubarühmade lõikes, kaubajääkide olukorra uurimine üksikute kaupade osas, kaupade saabumise analüüsimine grupisiseses sortimendi lõikes.

Tähtsaimaks momendiks kaupluse töö analüüsimisel on kaubanduse tegeliku olukorra hinnang ostja vajaduste rahuldamise seisukohast lähtudes ja ostjate kaubanõudmiste täitmise kontrollimine.

Kaupluse jaekäibe analüüsi materjalideks on:

a) kõrgemalseisva organisatsiooni (tarbijate kooperatiivi, rajooniliidu) poolt kinnitatud jaekäibeplaanid ja ülesanded; kauplusele kinnitatud kaubajääkide normatiivid tervikuna ja kaubarühmade lõikes; kaupade saabumise plaani arvestused;

b) aruandeandmed analüüsitava perioodi jaekäibe mahu, kaubajääkide ja kaupade tegeliku saabumise kohta;

c) eelneva perioodi ja möödunud aasta vastava perioodi tegelikud andmed;

d) teised kaupluse tööd iseloomustavad materjalid: liikmete üldkoosolekute otsused, vastuvõetud sotsialistlikud kohustused, antud kauplusega sotsialistlikus võistluses olevate või lähemas ümbruskonnas asuvate kaupluste töönäitajad, märkmed nõudmiste ja ettepanekute raamatus, ostjate konverentside otsused ja ühiskondliku kontrolli, uurimiste ja revisjonide aktid.

Kaupluse jaekäibeplaanid täitmise käigu analüüsi teostatakse 15-päevakute, kuu, kvartali ja aasta kohta; operatiivset kontrolli teostatakse iga päev.

Neid materjale aluseks võttes võib koostada järgneva analüütilise tabeli:

..... kaupluse kaubakäibe plaani täitmine  
(tuh.rbl.)

	Jaanuar		Veebruar		Märts		I kvartal
	15.kuu-päevaks	Kuu kokku	15.kuu-päevaks	Kuu kokku	15.kuu-päevaks	Kuu kokku	
Jaekäive:							
plaan	x	43,0	x	39,0	x	48,0	130,0
plaani täitmine	19,5	42,0	18,0	40,0	22,0	50,0	132,0
%	45,3	97,7	46,1	102,6	45,8	104,2	101,5
Osatähtsus kvartali käibest:							
plaaniline		33,1		30,0		36,9	100,0
tegelik		31,8		30,3		37,9	100,0
Ühepäevane käive							
plaaniline	x	1,39	x	1,39	x	1,55	1,44
tegelik	x	1,35		1,43	x	1,61	1,47

Kuna jaekäibe operatiivaruandlus on kehtestatud kasvavas kokkuvõttes kvartali algusest, siis on otstarbekohane kontrolli käigus teha kindlaks kvartali jaekäibeplaani täitmise aste.

Tabel 2

Kvartali jaekäibeplaani täitmise analüüs (tuh.rbl.)

I kvartali jaekäibe plaan	Täitmine jaanuarikuus		Täitmine veebruarikuus		Täitmine kvartali jooksul	
	Summa	Kvartaliplaani täitmise protsent	Summa	Kvartaliplaani täitmise protsent	Summa	Kvartaliplaani täitmise protsent
130,0	42,0	32,3	82,0	63,1	132,0	101,5

Niisugune analüüs võimaldab hinnata kvartali jaekäibeplaani täitmise käiku.

Analoogilised jaekäibeplaani täitmise tabelid koostatakse ka II, III ja IV kvartali kohta.

Nende andmete alusel võib kaupluse töö kohta I kvartalis teha järgmised järeldused:

kvartaliplaani täitmise tingimustes jäi jaanuarikuu plaan täitmata, märtsikuu plaani aga ületati tunduvalt.

Jaekäibeplaani ebaühtlast täitmist kuude lõikes mõjutavad mitmesugused tegurid:

jaekäibe ebaõige planeerimine kuude lõikes; ebakorrapärane kaupade juurdevedu kauplustesse; pikaajalised tööseisakud kaupluses, sektsioonis või osakomas (inventuurid, müüja haigus); kaupade kohaleveo tähtaegadest mittekinnipidamisest tulenevad häired kauplemisel, süstemaatilise operatiivse kontrolli puudumine kuu jaekäibeplaani täitmise käigu ja ühtluse üle jt.

Jaekäibeplaani ebaühtlase täitmise vältimiseks on vaja süstemaatiliselt iga päev jälgida plaani täitmise käiku ja likvideerida kaubanduse normaalset kulgemist segavad põhjused. Lisaks vaatlustele kaupluses aitab siin kaasa käibe ja laekunud ning ära antud sularaha igapäevane registreerimine.

Paljudes kooperatiivorganisatsioonides on välja töötatud ja igas kaupluses juurutatud spetsiaalsed sularaha laekumise raamatud.

Kuibõševi Oblasti Tarbijate Kooperatiivide Liit andis välja suures tiraažis "Kaupluse juhataja märkmiku".

Selles märkmikus peetakse kaupade müügi arvestust järgneva vormi kohaselt:

Müük ..... kuus

Müügiplaan ..... rbl.

Tegelik täitmine ..... rbl.

Plaani täitmise % .....

Ühepäevane plaaniline käive ..... rubla.

Kuupäevad	Müük (rbl.)	Ära antud sularaha (rbl.)

Moldaavia Tarbijate Kooperatiivide Vabariiklik Liit juurutas kõikides kauplustes kaupade liikumise ja jaekäibeplaani täitmise arvestamise raamatu, milles on ära toodud kauplusele kinnitatud kuu jaekäibeplaan ning iga päev registreeritakse sularaha laekumine, tuues eraldi välja sularahata müügi.

Selline kontroll võimaldab kaupluse juhatajal võtta õigeaegselt tarvitusele abinõud kaupade juurdeveo tõhustamiseks, nädalate viisi jälgida kaubajääkide seisukorda.

Kaubandustegevuse kulgemist tuleb operatiivselt kontrollida samuti iganädalaste kauba-rahaaruannete põhjal, jälgides jaekäibeplaani täitmist seostatult kaubajääkide liikumisega.

Teiseks sama tähtsaks kaupluse käibe arengut ja plaani täitmise ühtlust iseloomustavaks näitajaks kvartalis või aasta üksikute perioodidel on kaubakäibe tegeliku mahu dünaamika.

Kasutades meie näites toodud andmeid jälgime kaupluse tegeliku käibe dünaamikat kuude lõikes.

	Eelnev aasta	Jooksev aasta	Jooksev aasta protsentides eel- nevast aastast
Jaanuar	41,0	42,0	102,5
Veebruar	37,6	40,0	106,5
Märts	46,7	50,0	107,1
I kvartal	125,3	132,0	105,3

Nagu tabelist nähtub, suurenes realiseeritud kaupade maht kuust-kuusse ja tõusid jaekäibe kasvutempod võrreldes eelneva aasta vastava perioodiga.

Jooksva aasta jaanuarikuu jooksul realiseeriti kaupu 2,5 % võrra rohkem kui eelneva aasta jaanuaris, plaani järgi aga pidi jaanuarikuu jaekäive kasvama 4,9 %.

Kuu ja kvartalite jaekäibeplaani täitmise käigu analüüsi ja operatiivse (jooksva) kontrolli kõrval tuleb samuti analüüsida kaupluse tööd aasta jooksul.

Aruandeaasta jaekäibeplaani täitmise taseme ja juurdekasvu tempode analüüsi võrreldes eelneva aasta vastava perioodiga on soovitatav teha alljärgneva tabeli kohaselt:

Tabel 3

Kaupluse jaekäibeplaani täitmine ja kasvutempod  
aruaandeaastal ja kvartalite lõikes

(tuh.rbl.)

	Eelnev aast		Aruandeaasta				Aruandeaasta %des eelneva aasta vastavast perioodist	
	Summa (tuh. rbl.)	Kvartalite osatähtsus aasta käibest	Summa (tuh. rbl.)	Kvartalite osatähtsus aasta käibest	Summa (tuh. rbl.)	Plaani täitmise protsent		
	1	2	3	4	5	6	7	8
I kvartal	125,3	22,8	130	23,2	132,0	101,5	23,3	105,3
II kvartal	134,0	24,4	135	24,1	135,5	100,4	23,9	101,1
III kvartal	140,7	25,5	143	25,5	145,0	101,4	25,6	103,0
IV kvartal	150,0	27,3	152	27,2	153,5	101,0	27,2	102,3
Aasta:	550,0	100,0	560	100,0	566,0	101,1	100,0	102,9

Kõrvutades kahe teineteisele järgneva aasta tegeliku jaekäibe dünaamikat võib teha järgmised järeldused:

Kauplus töötas jooksval aastal rütmiliselt; jaekäibeplaan täideti kõigi kvartalite jooksul ühtlaselt, kuid pingega; plaani suurt ületamist üksikutes kvartalites ei esinenud.

Võrreldes eelneva aastaga kasvas jaekäibe maht absoluutsummas jooksva aasta kõigis kvartalites, kõige kõrgem kasvutempo ja jaekäibeplaan täitmise tase saavutati I kvartalis.

Kaupluse jaekäibe analüüsimisel kuude ja kvartalite lõikes on vaja jälgida plaani täitmise ühtlust, kuna ebaühtlane plaanitäitmine mõjub negatiivselt kaubanduse rahuldamisele ja töö kvalitatiivsetele näitajatele.

Kui kauplusel on osakonnad (seksioonid), siis jaekäibeplaan täitmise ja dünaamika aasta, kvartali ja kuu analüüsi tehakse mitte ainult kaupluse kohta tervikuna, vaid ka osakondade lõikes. Selline analüüs selgitab välja eesrindlikud ja mahajäänud osakonnad ning aitab kaasa töö üldiseks parandamiseks vajalike abinõude väljatöötamisel.

Kaubandusettevõtte töö analüüsi käigus tuleb kontrollida, kas antud kaupluse jaekäibeplaan täitmine ei jää maha selle kaupluse jaekäibeplaan täitmisest, millega ta on sotsialistlikus võistluses, või nende kaupluste jaekäibeplaanidest, mis kauplevad samasuguse kaupade sortimendiga ja asuvad enam-vähem võrdses tingimustes. Tuues välja jaekäibe arengut takistavad põhjused, tuleb pöörata tähelepanu kaupluse varustatusele kõigi kaupadega ja esmajärjekorras kaubandusele vastavate kaupadega, nende õigeaegsele juurdeveole.

Samuti tuleb välja selgitada, millist mõju avaldas töö parandamisele progressiivsete kaubandusvormide juurutamine, igakülgne informatsioon kaupade kohta, reklaam, näitused, tööstuse poolt väljalastavate uute kaupade tarbimisomaduste tutvustamine ostjatele.

Suurt tähtsust kaubanduse arendamisel omab töötajate kvalifikatsioon, sotsialistliku võistluse arendamine, osavõtt kommunistliku töö liikumisest ja teiste ettevõtete ja töötajate eesrindlike kogemuste rakendamine.

### 3. Kaupluse jaekäibe sortimendiline analüüs

Maaelanikkonna heaolu pideva kasvu tingimustes kasvab pidevalt ka toidu- ja tööstuskaupade käive.

Kaupluse poolt teenindatava elanikkonna nõudluse rahuldamise astme väljaselgitamiseks nii toidu- kui ka tööstuskaupade osas tuleb igal kvartalil ja aasta kohta tervikuna teostada müügi analüüsi sortimendi lõikes.

Analüüsi on soovitatav teostada kõigi kaupluse sortimendi hulka kuuluvate kaubarühmade lõikes, üksikjuhtumitel võib piirduda ka antud kauplusele iseloomulike põhiliste kaubarühmadega.

Sel juhul kõigi teiste kaupade müügist saadav käive kajastub real "Muud kaubad".

Peale käibeplaani on vaja analüüsi jaoks kindlaks määrata eelneva aasta tegelikud müügid iga kaubarühma osas. Müügid tuuakse välja kaupade saabumise ja kaubajääkide seisu järgi perioodi alguseks ja lõpuks. Seejuures kasutatakse Keskliidu poolt soovitatud kaupade loetelu vihikus olevaid andmeid kaubajääkide kohta.

Peale ülaltoodud andmete on müükide analüüsimisel kaubarühmade lõikes vajalik kasutada sissekirjutusi nõudmiste ja ettepanekute raamatus, kaubavarude koostist grupisisese sortimendi lõikes iseloomustavaid inventeerimisnimestikke; uurimusi ja materjale, mis iseloomustavad kogu aruande perioodil kaupade sortimendist kinnipidamist kaupluses jm. operatiivseid andmeid.

Aasta sortimendilise jaekäibe analüüsimisel võrreldakse seda kinnitatud plaani ja eelneva aasta andmetega, kvartalite lõikes aga plaaniga kaubarühmade lõikes ja eelneva aasta vastava kvartali andmetega.

Aasta sortimendilise jaekäibe analüüsimisel tuleb sortimendilise aastaplaani leidmiseks kvartaliteks kinnitatud plaanid summeerida.

Analüüsi käigus tuuakse kõigepealt välja jaekäibeplaani täitmise tase üksikute kaubarühmade lõikes. Kui mõne kaubarühma osas jäi plaan täitmata, tuleb välja selgitada mittetäitmise konkreetsed põhjused. Selliste põhjuste hulka kuuluvad sortimendist

kõrvalekaldumine, kaupade juurdeveo häired, kauplusesse saabuvate kaupade mittevastavus nõudmisele (ebaõige kaupade juurdevedu, nõudmise mitteküllaldane uurimine), grupisese kaupade sortimendi mittevastavus nõudlusele jt.

Edasi tuleb välja selgitada, kuidas suurenes kaupade müük aruandeperioodil võrreldes eelneva perioodiga. Erilist tähelepanu tuleb pöörata antud kaupluse jaoks põhilisteks loetud kaupade müügi suurenemisele ja eriti nende kaupade osas, mille järele on suur nõudmine.

Tähtsal kohal on sortimendi struktuuri analüüs, s.o. iga kaubarühma osatähtsuse väljaselgitamine kogu jaekäibest protsentides.

Kui näiteks kaupluse aasta tegelik jaekäive oli 566000 rbl. (vt. lk. 8 tabel 3), siis see summa loetakse 100 %; õmblustoodete käive oli 60600 rbl. ja õmblustoodete osatähtsus kogu käibest moodustab:

$$\frac{60600 \times 100}{56600} = 10,7 \%$$

Toome näite kaupluse jaekäibe struktuuri ja käibekasvu dünaamika arvestuse kohta üksikute kaubarühmade lõikes.

Tabel 4

(tuh.rbl.)

	Eelmine aasta käive	Aruandeaasta			Aruandeaasta %des eelnevast aastast	%des kogukäibest	
		Plaan	Tegelik täitmine	Plaani täitmise protsent		Eelneval aastal	Aruandeaastal
	1	2	3	4	5	6	7
Käive kokku	550	560	566	101,1	102,9	100,0	100,0
Sellest:							
puuvillased kangad	41,2	43,3	45,3	104,7	115,5	7,5	8,0

	1	2	3	4	5	6	7
villased kangad	6,6	8,3	8,5	101,8	107,7	1,2	1,5
villased rätikud	5,2	5,7	5,5	96,4	108,0	0,95	0,97
siidikangad	44,5	49,2	48,2	98,0	103,5	8,1	8,51
linased kangad	1,8	2,0	2,0	100,0	111,1	0,33	0,35
õmblustooted	56,6	58,1	60,6	104,2	107,1	10,3	10,7
trikookaubad	14,2	15,5	15,9	102,6	112,0	2,59	2,81
sukad, sokid	5,5	6,2	6,4	103,2	116,4	1,0	1,13
nahkjalatsid	39,0	38,9	40,4	103,8	104,3	7,1	7,14
tekstiiljalatsid	8,0	8,5	8,3	97,6	106,2	1,5	1,4

Jaekäibe analüüsimisel aasta kõigi perioodide kohta tuleb jälgida hindade muudatusi üksikute kaupade osas. Kui aruandeperioodi jooksul hinnad muutusid, siis jaekäibe juurdekasvu leidmisel, võrreldes möödunud aasta vastava perioodiga, tuleb lähtuda võrreldavatest hindadest.

Oletame, et jalatsite hinnad langesid aruandeaastal 5 % võrra (hinnaindeks  $100 - 5 = 95$  %). Sel juhul aruandeaasta jalanõude käive möödunud aasta võrreldavates hindades moodustab:

$$40400 \text{ rubla} : 0,95 = 42500 \text{ rubla.}$$

Võrreldes kaupade müügi tegelikku struktuuri plaanilisega ja eelneva aasta tegeliku struktuuriga saab teha järgnevad järeldused:

kaupluse poolt tervikuna jaekäibeplaani 101,1-protsendilisel täitmisel ületati tunduvalt plaani puuvillaste kangaste, õmblustoodete, sukkade, sokkide ja nahkjalatsite osas.

Ent oluliseks puuduseks on villaste rätikute ja siidikangaste müügiplaani mittetäitmine. Põhiliste kaubagruppide, eriti aga puuvillaste kangaste, sukkade-sokkide, trikootoodete ja siidikangaste osas muutus tunduvalt käibestruktuur võrreldes eelneva aastaga.

Võrreldes eelneva aastaga kasvas põhiliste kaupade osatäht-

sus kaupluse kogukäibes, tekstiiljalatsite ja mõnede teiste kaupade osatähtsus aga langes mõningal määral.

Kaupluse sortimendilise jaekäibe analüüsimisel tuleb võimaluse korral ära kasutada käibenäitajad kaubarühmade lõikes ühe teenindatava elaniku kohta ja võrrelda neid lähemas naabruses asuvate kaupluste näitajatega.

Laialdase sortimendiga kaupade osas on suur tähtsus üksikute, ühe või teise kaubagrupi koostisse kuuluvate kaupade läbimüügi hinnangul. See võimaldab teha õigeaegselt täpsustusi kaupade juurdeveo plaanis.

Kaupade müügi kohta grupisisesest sortimendist lõikes spetsiaalset arvestust ei peeta. Seetõttu üksikute kaupade müügisumma määramisel tuleb kasutada algdokumente - arveid saabuvate kaupade kohta ja ühekordse arvestuse andmeid vastava kauba tagavarade kohta perioodi alguses ja lõpus.

#### 4. Kaubavarude analüüs

Kaubavarudeks nimetatakse jaekaubandusvõrgus, baasides, ladudes või teel asuvat edasiseks müügiks ette nähtud kaupa.

Oma otstarbe, kujunemise ja kasutamiseviisi poolest liigitatakse kaubavarud jooksvateks varudeks, hooajalisteks varudeks ja ennetähtaegselt kohaleveetud varudeks.

Jooksvad varud on varud, mida iga päev kasutatakse ja regulaarselt uuendatakse.

Hooajalised varud on varud, mille moodustamist põhjustab hooajaline tarbimine või saabumine.

Siia kuuluvad kaubad, mille laekumine on seotud tootmise hooajalisusega (kartulid, köögivilid jt.), samuti kaubavarud, mida täiendatakse regulaarselt, realiseeritakse aga ainult teatud ajavahemikel (näiteks talvekaubad, mille varusid täiendatakse suveperioodil, realiseeritakse aga sügisel või talvel - viltjalatsid, karusnahksed tooted, talvemantlid jt.).

Ennetähtaegselt kohaleveetud kaubavarudeks nimetatakse varusid, mille loomist põhjustavad juurdeveotingimused. Säärased varud

moodustatakse üksikutes rajoonides, kuhu saab kaupa vedada ainult teatud ajavahemikel. Nendeks on Kaug-Põhja ja mägirajoonid ning mõned teised kohad, kuhu kaupade ennetähtaegne kohalevedu toimub kinnitatud veoplaani kohaselt.

Kaubaringluseks (kaubakäibe välteks) on kaupade realiseerimise kiirus või aeg, mille kestel realiseeritakse keskmine kaubavaru.

Kaubaringlus väljendub:

a) päevade arvus, mille kestel realiseeritakse keskmine kaubavaru.

Keskmise kaubavaru leidmiseks liidetakse analüüsitava perioodi alguse- ja lõpujäägid, kumbki pooles ulatuses, ja kaubajäägid kõikideks vahepealseteks kuupäevadeks terves ulatuses. Saadud summa jagatakse liidetavate arvuga miinus üks.

Kui on antud varud analüüsitava perioodi alguseks ja lõpuks, siis keskmise kaubavaru leidmiseks nad liidetakse ja jagatakse kahega.

b) käibesagedusega kordades, s.o. mitu korda ringleb kaubavaru aruandeperioodi jooksul.

Kaubaringlus päevades leitakse aruandeperioodi (aasta, kvartali, ku) keskmise normaalhoiuajaga kaubavaru jagamisel ühepäevase käibega.

Näiteks kvartali kaubaringluse arvutamisel leitakse ühepäevane käive kvartali tegeliku käibe jagamisel 90-ga, aasta kaubaringluse arvutamisel aga aasta käibe jagamisel 360-ga.

Kaubaringlus kordades leitakse tegeliku käibe (kuu, kvartali, aasta) jagamise teel analüüsitava perioodi keskmise jooksva kaubavaruga või perioodi päevade arvu jagamise teel kaubaringlusega päevades.

### N ä i d e

Kaupluse kaubavarud aruandeaastal olid järgmised:

1. jaanuariks 56000 rbl.
1. aprilliks 57000 rbl.
1. juuliks 56000 rbl.
1. oktoobriks 58000 rbl.

järgneva aasta 1. jaanuariks 60000 rbl.

Kaupluse aruandeaasta käive oli 212000 rubla. Leiame tegeliku käibekiiruse:

a) aasta keskmine kaubavaru moodustab:

$$\frac{\frac{56}{2} + 57 + 56 + 58 + \frac{60}{2}}{4} = 58,5 \text{ tuh.rbl.}$$

b) ühepäevane käive

$$212000 : 360 = 589 \text{ rubl.}$$

c) käibekiirus

$$\frac{\text{päevades}}{\text{päevades}} = \frac{58500}{589} = 99,3 \text{ päeva}$$

$$\frac{\text{kordades}}{\text{kordades}} = \frac{212000}{58500} = 3,62 \text{ korda}$$

$$\text{ehk } 360 \text{ päeva} : 99,3 = 3,62 \text{ korda.}$$

Kaubaringlus on üheks tähtsaimaks kvalitatiiivseks näitajaks kaubanduses. Kaubaringluse kiirendamine võimaldab rutem vabastada kaupade all olevaid vahendeid nende kasutamiseks rahvamajanduses, soodustab kaubanduslike kulude vähenemist ja kaubandustegevuse rentaabluse tõusu.

Elanikkonna teenindamise parandamise üheks põhitingimuseks on kaupluse kindlustamine küllaldaste kaubavarudega mitmesuguste tarbeesemete osas. Seejuures tuleb silmas pidada, et üleliigsed kaubavarud aeglustavad kaupade ringlust ja põhjustavad kaupade kuhjumist, see aga omakorda toob kahju finantsseisukorrale, ja kaubad võivad rikneda.

Selleks et teha kindlaks tegelikult müügiks vajalike kaupade kogus ja vältida mittevajalike kaupade seismajäämist, peavad kaupluse töötajad süstemaatilisel jalgima kaubavarude liikumist.

Kaubavarude ja kaubaringluse analüüsil on suur tähtsus kaupluse töö parandamisel.

Kaubavarude läbivaatamisel selgitatakse välja aruandeperioodi jooksul toimunud muudatused kaubavarude üldmahus ja kaubagruppide lõikes.

Käesoleval ajal on igas kaupluses sisse seatud kaupade loetelu kaustikud, kus igas kvartalis registreeritakse olemasolevad kaubad (koguseliselt ja summas) kaubarühmade lõikes ja grupisisese sortimendi järgi. Näiteks kaubagrupis "Lihakonservid" tuuakse välja lihakonservide, makaronidega konservide, rasvaga oakonservide jne. varud. Kaubagrupis "Taimseõli" märgitakse päevalille-, punvil- la- ja maisiõli.

Niisugune registreerimine võimaldab kaupluse juhatajal õigemi- ni koostada kaubateellimisi, jälgida sortimendi täiendamist ja kindlustada kaubavarude õige arvestus.

Moldaavia tarbijate kooperatsiooni kõigis kauplustes vii- di sisse kaupade ja taara liikumise andmikud, kuhu märgitakse kau- pade ja taara saabumine, väljastamine ja jäägid ning kellelt on kaup saadud.

Kaubavarude põhimassi moodustavad normaalhoiuajaga kaubava- rud.

Normaalhoiuajaga kaubavarud kaubandusettevõttele tervikuna ja kaubarühmade lõikes planeerib kõrgemalseisev kooperatiivorgani- satsioon (rajooniliit, rajoonikooperatiiv või tarbijate koopera- tiiv) nii summas kui ka päevades plaanilisest käibest.

Tegelike kaubavarude normatiivist kõrvalekaldumise leidmi- seks tuleb normaalhoiuajaga kaubavarusid seisuga aruandekvartali lõpuks võrrelda algavaks kvartaliks kinnitatud normatiiviga (1. jaanuaril - I kvartali normatiiviga, 1. aprillil - II kvartali normatiiviga, 1. juulil - III kvartali normatiiviga ja 1. oktoob- ril - IV kvartali normatiiviga).

Kui analüüsi tehakse kvartali jooksul, tuleb võrdluseks ka- sutada jooksva kvartali normatiive.

Näiteks kaubavarude analüüsimisel seisuga 1. juuni tuleb võrrelda tegelikke normaalhoiuajaga kaubavarusid II kvartali nor- matiiviga.

Kaubavarude analüüsi kaupluse kohta tervikuna tuleb teha järgnevalt:

(tuh.rbl., arvud tinglikud)

Kaubavarud kvartali lõpus			Sihi- tus- like kre- diit- tide- ga kre- di- tee- ritud ja kau- bad	Tegelikud normaal- hoiuajaga kaubava- rud		Planeerita- va kvartali normaalhoiu- ajaga kau- bavarude normatiiv		Kõrvale- kaldu- mine norma- tiivist (+ -)		Pla- neeri- tava kvar- tali ühe päeva kredi- teeri- tav käive	
Kau- ban- dus- võr- gus	Teel	Kok- ku kau- ban- dus- võr- gus ja teel (1+2)		Sum- mas (3-4)	Päe- vades (5:11)	Sum- mas	Päe- vades (7:11)	Sum- mas	Päe- va- des		
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	150	1	151	3	148	96	145	94	+3	+2	1,54

Lahter 1 täidetakse kauba-rahaaruannete ja raamatupidamise aruandluse (žurnaal K-3) andmete põhjal.

Lahtri 2 täidavad ainult iseseisval bilansil olevad kauplused, üksikjuhtumitel ka kauplused, kes iseseisvalt ostavad hankijatelt kaupu.

Lahter "kaubad teel" täidetakse raamatupidamise aruandluse andmete põhjal. Kuna kaubad teel kajastuvad bilansis hankija arves näidatud maksumuse järgi, kogu arvestus aga tehakse jaehindades, siis tuleb teelolevad kaubad viia üle jaehindadesse himalisandi summa juurdelisamise teel.

Kaubandusvõrgus asuvatele varudele lisatakse teelolevad kaubad ja leitakse kaubavarude üldmaht.

Normaalhoiuajaga kaubavarude (lahter 5) leidmiseks tuleb kaubavarude üldsummast (lahter 3) lahutada hooajalised kaubavarud (lahter 4). Lahtri 4 täidavad iseseisval bilansil olevad kauplused raamatupidamise andmete alusel. Kuna laenuid hooajakaupadele antakse omahinnas, s.o. ilma kaubandusliku mahahindluseta, tuleb nad arvestada jaehindades.

Kaubandusettevõtetele, mis ei ole iseseisval bilansil, määratakse hooajakaupade varud kaupluse juhataja ja ökonomisti poolt.

Normaalhoiuajaga kaubavarusid summas ja päevades käibest võrreldakse antud kauplusele tarbijate kooperatiivi (rajooniliidu) poolt eelolevaks kvartaliks kinnitatud kaubavarude normatiiviga.

Sel teel tehakse kindlaks kaubavarude vastavus normatiivile ja tuuakse välja üle- või allanormatiivsed kaubavarud.

Laetri 11 "ühe päeva krediteeritav käive" leidmiseks jagatakse kaubandusettevõttele vastavaks kvartaliks kinnitatud jaekäibeplaan (kohalikel turgudel kujunevate hindadega põllumajandussaaduste müügist saadud käibeta, kaasa arvatud leiiva käive) plaanilise perioodi päevade arvuga.

Olgu näiteks rajooni universaalkauplusele III kvartaliks kinnitatud jaekäibeplaan 138 600 rubla. Ühe päeva käive on 1540 rubla

( 138600 rubla ).  
90 päeva

Tegelike normaalhoiuajaga kaubavarude leidmisel päevades käibest (lahter 6) jagatakse laetri 5 andmed eeloleva kvartali plaanilise ühe päeva käibega (lahter 11).

Hälbed normatiivist päevades (lahter 10) leitakse laetri 8 andmete lahutamisel laetri 6 andmetest.

Kaubavarude analüüsimisel ei tohi piirduda ülenormatiivsete kaubavarude väljatoomisega. Tuleb jälgida kaupluses asuvate kaubavarude dünaamikat analüüsitava perioodi eri kuupäevadeks, võrrelda antud kaupluse kaubavarusid varudega teistes enam-vähem võrdsetes tingimustes töötavates kauplustes.

Sel juhul võrreldakse tegelikke kaubavarusid mitte summas, vaid päevades käibest. Kaubavarude üldise seisukorra hindamiseks tuleb kaubavarude kogumaht (kaasa arvatud hooajalised kaubad) jagada kvartali ühepäevase tegeliku jaekäibega.

Paralleelselt kaupluse kaubavarude üldmahu analüüsimisega tuleb iga kvartali kohta välja selgitada kaubavarude seisukord kaubarühmade lõikes.

Nagu kaupluse kohta tervikuna, nii ka kaubarühmade lõikes võrreldakse kaubavarusid seisuga aruandeperioodi lõpuks algava kvartali normatiiviga.

Nii näiteks kaubavarusid seisuga 1. jaanuariks võrreldakse

I kvartali normatiiviga: kaubavarusid seisuga 1. aprilliks II kvartali normatiiviga jne.

..... tarbijate kooperatiivi ..... kaupluse ülenormatiivsete kaupade arvestus põhiliste kaubarühmade osas.

Kaubarühmad	Kaubavarud 1. juuliks		Normaalhoiu- ajaga kauba- varud		III kvar- tali kau- bavarude normatiiv		Hälbed normatii- vist		Jaekäibe- plaan	
	Kokku	Sel- lest hoo- aja- lised kau- bad	Sum- mas (1-2)	Päe- vades (3:10)	Sum- mas	Päe- va- des	Sum- mas	Päe- va- des	III kvar- tal	Ühe päeva käive (rbl.)
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Puuvil- lased kangad	8,5	-	8,5	79	7,5	70	+1,0	+9	9,63	107
Villased kangad	12,1	0,5	11,6	135	12,0	140	-0,4	-5	7,74	86
Siidi- kangad	11,3	-	11,3	118	11,5	120	-0,2	-2	8,64	96
Õmblus- tooted	21,0	1,2	19,8	117	18,6	110	+1,2	+7	15,21	169
Trikoo- tooted	5,6	-	5,6	77	5,8	80	-0,2	-3	6,52	72,5
Nahk- jalatsid	10,3	0,8	9,5	112	9,8	115	-0,3	-3	7,65	85
Parfü- meeria- kaubad	8,2	-	8,2	140	7,6	130	+0,6	+10	5,26	58,5
Galante- rii- kaubad	6,0	-	6,0	162	5,6	151	+0,4	+11	3,33	37
Muud kaubad	30,2	1,3	28,9	105	27,6	100	+1,3	+5	24,84	276
<b>Kokku:</b>	<b>113,2</b>	<b>3,8</b>	<b>109,4</b>	<b>111</b>	<b>106</b>	<b>107,5</b>	<b>+3,4</b>	<b>+3,5</b>	<b>88,82</b>	<b>987</b>

Toodud andmetest selgub, et kaupluses on ülenormatiivseid kaubavarusid 3400 rubla ehk 3,5 päeva ulatuses.

Ülenormatiivsed kaubavarud tekkisid puuvillaste kangaste, õmblustoodete, parfümeeria- ja galanteriikaupade ning rea teiste kaupade arvel.

Kaubavarud villaste ja siidikangaste, trikootoodete ja nahkjalatsite osas on allanormatiivsed.

Analüüsi põhjal tuleb välja selgitada ülenormatiivsete kaubavarude tekkimise põhjused. Tuleb vahetult kontrollida kaupade koostist suuruste, kasvude, tegumoodide ja mudelite lõikes ning vaadata läbi inventeerimisnimestikud.

Tuleb kontrollida, milliseid kaupu on kaupluses üleliigselt, kui kaua ja mis põhjustel viibib nende realiseerimine, kas neid kaupu on küllaldaselt propageeritud ja kas nad vastavad tarbijas-konna nõudlusele. Tuleb välja selgitada, missugused kaubad kaupluses puuduvad.

Kaubavarude analüüsi tulemuste põhjal tuleb tarvitusele võtta konkreetseid abinõud nende normaliseerimiseks.

Selliste abinõude hulka kuuluvad üksikute kaupade näitusmüükide organiseerimine, kaupade üleandmine ümberjaotamise korras teistele kauplustele tarbijate kooperatiivi juhatuse nõusolekul, kaupade tagasisaatmine hulgibaasidesse allahindamiseks, müügilt puuduvate kaupade täiendav juurdevedu jt.

Samuti tuleb analüüsida hooajaliste kaupade varusid. Selleks peavad kaupluse juhatajad tähelepanelikult läbi vaatama hooajaliste kaupade tegelikud jäägid ning välja selgitama, kas on otstarbekohane hoida neid kaupluses (võib-olla tuleks need kaubad tagastada hulgibaasi, kus on soodsamad kaupade säilitamistingimused). Samuti tuleb kontrollida, kas kõik kaupluses olevad hooajalised kaubad on panga poolt krediteeritud.

## 5. Kaupade saabumise analüüsimine

Kaupluse jaekäibeplani täitmise analüüsi tuleb seostada kaupade saabumise plaani täitmise analüüsiga.

Kaupade õigeaegne ja rütmiline juurdevedu on jaekäibeplani eduka täitmise üheks tähtsaimaks tingimuseks.

Kaupade saabumist tuleb analüüsida vaatamata sellele, kas jaekäibeplaan on täidetud või mitte.

Tarbijate kooperatiivi või rajooniliidu igale kauplusele töötatakse välja ja teatatakse kaupade saabumise plaan üldsummas ja üksikute tähtsamate kaupade osas (vorm nr. 4 ja nr. 4 - lisa, vorm nr. 5).

Kaupade saabumise analüüs selgitab välja plaani täitmise taseme aruandeperioodil ja kaupade saabumise dünaamika kauplusele eraldatud fondide alusel, saabunud kaupade sortimendi ja kvaliteedi vastavuse tellimistele ning kaupade saabumise korrapärasuse analüüsitava perioodi kestel.

Kaupade saabumise aasta- või kvartaliplaani täitmise analüüsimisel tuleb välja tuua plaani täitmise protsent kaupluse kohta tervikuna ja kaubarühmade lõikes.

Faktuurarvete järgi tehakse kindlaks, kas analüüsitava perioodi kestel saabus kaupu ühtlaselt, kas sortimendilised tellimised täideti täielikult ja õigeaegselt. Erilist tähelepanu tuleb pöörata kauplusele eraldatud fondide realiseerimise plaani täitmisele.

Kaupade saabumise analüüsi käigus tuleb võrrelda kaupade saabumist aruandeaastal eelneva aasta saabumisega (kvartali analüüsi tegemisel tuleb kaupade saabumist võrrelda saabumisega eelneva aasta vastavas kvartalis). Sellised võrdlused näitavad, kas kaupluse varustamine vajalike kaupadega on paranenud.

Eraldatud fondide arvelt ja muudest allikatest aruandeperioodi jooksul hangitud kaupade saabumise analüüsimiseks koostatakse järgnev tabel:

Tabel 5

(tuh.rbl.)

Kaubarühmad	Saabumine eelneval aastal	Saabumine aruandeaastal			Aruandeaasta %des eelnevast aastast
		Plaan	Tege-lik	%	
1	2	3	4	5	6
Puuvillased kangad	43,2	42,5	46,0	108,2	106,5
Villased kangad	7,0	8,5	9,0	105,9	128,5

1	2	3	4	5	6
Villased rätikud	5,5	6,0	6,0	100,0	109,1
Siidikangad	47,5	50,5	49,0	97,0	103,1
Linased kangad	2,1	2,0	2,1	105,0	100,0
Õmblustooted	58,0	60,5	63,0	104,1	108,6
Trikootooted	15,0	15,5	16,3	105,2	108,7
Sukad-sokid	6,0	6,5	6,8	104,6	113,3
Nahkjalatsid	37,0	40,0	41,0	102,5	110,8
jne.					

Toodud andmete analüüsist nähtub, et kaupade saabumine aru-  
 andeaastal toimus ühtlaselt ja vastas kinnitatud plaanile. Kõigi  
 kaubarühmade osas, välja arvatud siidikangad, täideti ja ületati  
 kaupade saabumise plaan. Saabumine jooksva aastal ületas eelneva  
 aasta taseme. Kõik see soodustas jaekäibeplaani täitmist.

Praktika näitab, et kaupade ebaühtlane ja plaanipäratu saa-  
 bumine kauplusesse avaldab negatiivset mõju jaekäibeplaani täitmi-  
 sele ja tarbijate nõudmise rahuldamisele.

Kaupluse töö analüüsi käigus tuleb iseloomustada kaupade  
 saabumist kohalikest allikatest, oma tootmisettevõtetest ja põllu-  
 majandussaaduste kokkuostu arvel.

Samuti tuleb võrrelda kaupade saabumist üldsummas kaubakatte  
 plaaniga ja teha kindlaks, millist mõju avaldas jaekäibeplaani  
 täitmisele kaupade vähene hankimine. Erilist tähelepanu tuleb pöö-  
 rata selliste nõutavate kaupade vähemhankimisele, millele on  
 suur nõudmine ja mille müügil puudumine mõjub negatiivselt plaani  
 täitmisele.

Analüüsi tegemisel tuleb kavandada abinõud kaupade õigeaegse  
 ja ühtlase juurdeveo kindlustamiseks, pöörates seejuures erilist  
 tähelepanu saabuvate kaupade kvaliteedile.

Kaupluse juhataja on kohustatud kontrollima kaupade saabumi-  
 se plaani täitmist seostatult jaekäibe ning kaubajääkidega järgne-  
 va tabeli kujul teostatud arvestuste põhjal:

Kauba nime- tus	Aru- ande- peri- oodi kau- ba- käibe plaan	Täit- mine	Kõrva- le- kaldu- mine plaanist	Kau- pade saa- bumise plaan	Tege- lik kau- pade saabumine	Kõrvalekal- dumine kau- pade saabumise plaanist aruan- de perioo- di (+ -)	Kauba- jääk aru- ande- perioo- di algu- seks	Kauba- jääk aru- ande- perioo- di lõpuks
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Niisugune arvestus aitab välja selgitada kahe põhilise elemendi - kaupade saabumise ja kaubajääkide mõju jaekäibeplaani täitmisele.

Tabeli kõikides lahtrites kajastuvad aruandeperioodi andmed kvartali algusest. Oletame, et on tarvis kontrollida jaekäibeplaa- ni täitmist ja kaupade saabumist seisuga 1. september. Sel juhul lahtris 1 näidatakse juuli- ja augustikuu jaekäibeplaanide summa; lahtris 2 III kvartali jaekäibeplaa- ni täitmine seisuga 1. sep- tember. Lahtris 3 tuuakse välja kahe kuu tegeliku käibe kõrvale- kaldumine kahe kuu plaanist iga kauba osas; lahtris 4 on an- tud kaupade saabumise kahe kuu plaan (2/3 kaupade saabumise kvar- taliplaanist), lahtris 5 näidatakse tegelik kaupade saabumine juu- li- ja augustikuu jooksul, lahtris 7 näidatakse kaubajäägid sei- suga 1. juuli; lahtris 8 - kaubajäägid seisuga 1. september, laht- ris 6 tuuakse ära kõrvalekaldumised kaupade saabumise plaanist.

## 6. Kaupluse plaani koostamine

Igal kaubandusettevõttel peab olema oma majandusliku tegevu- se plaan. Iseseisval bilansil olevad ettevõtted koostavad plaani kõigi põhiliste töönäitajate kohta (jaekäive, kaubavarud, kaupade saabumine, töäjõud ja palgafond, kulud, tulud).

Kaubandusettevõtted, mis ei ole iseseisval bilansil, planee-

rivad ainult koguselisi näitajaid (jaekäive, kaubavarud, kaupade saabumine).

Kaubandusettevõtte plaan peab ette nägema jaekäibe suurenemist, elanikkonna kultuursemat teenindamist ja ettevõtte rentaalust.

Kaupluse tegevuse planeerimine algab plaan-avalduse koostamisest, kusjuures tuuakse välja jaekäive üldsummas ja sortimendi lõikes aasta ja kvartalite kohta, kaubavarude normatiiv ja kaupade saabumine.

Iga kaubandusettevõtte esitab kindlaksmääratud tähtaegadel oma kõrgemalseisvale organisatsioonile plaan-avalduse põhiliste näitajate kohta. Plaan-avalduse esitamine tarbijate kooperatiivile või rajooniliidule enne kvartali või aasta algust annab kõrgemalseisvale organisatsioonile võimaluse oma plaanis täielikumalt arvestada ettevõtte reserve elanikkonna nõudluse paremaks rahuldamiseks.

Kaubandusettevõtted koostavad plaanide projektid aasta kohta kvartalite lõikes.

## 7. Jaekäibe planeerimine üldsummas

Kaupluse juhataja koostab planeeritavaks aastaks plaan-avalduse eelneva aasta oktoobris-novembris.

Jaekäibe õige planeerimise vältimatuks tingimuseks on elanikkonna nõudluse ja kohalike, rahvuslike ja hooajaliste iseärasuste tundmaõppimine.

Maael. nikkonna ja kolhooside nõudmise pideva kasvu tingimustes tuleb plaanis ette näha jaekäibe pidevat suurenemist ja vältida käibelangust planeeritaval perioodil võrreldes eelneva aasta vastava perioodiga.

Erandi moodustavad juhtumid, mil käibelangust põhjustavad erilised tingimused (teenindatava kontingendi vähenemine, antud kaupluse sortimendi kitsendamine seoses kaupade osalise üleandmisega teistele kauplustele spetsialiseerimise eesmärgil, käibe vähenemine seoses uue kaupluse avamisega, mille tõttu väheneb olemasoleva kaubandusvõrgu käive jne.).

Kaupluse plaan-avalduse koostamisel võetakse aluseks jooksva aastal saavutatud käibemaht, teenindatava elanikkonna arv ja koosseis (sellest töölisi, teenistujaid ja kolhoosnikke), kaupluse müügisaali laiendamise perspektiivid, müüjate arvu suurenemine jne.

Rajooni universaalkaupluse, majatarvete kaupluse, kultuuri-kaupade kaupluse ja maal asuva universaalkaupluse jaekäibeplaani koostamisel tuleb silmas pidada, et need ettevõtted teenindavad peale antud asustatud punkti elanikkonna teataval määral ka ümbuskonna elanikke.

Kui kauplus ei kasutanud ära olemasolevaid võimalusi jaekäibeplaani täitmiseks, teatud perioodil puudusid müügilt küllaldas-tes kogustes saada olevad kaubad või esinesid tööseisakud tööpäevadel (remondi, müüja puudumise tõttu, seoses inventuuride ja revisjonide läbiviimisega ning muudel põhjustel), siis tuleb plaan-projekti koostamisel ette näha jaekäibe suuremat juurdekasvu.

Plaan-avalduse koostamisel tuleb arvesse võtta kauplusele planeeritavaks aastaks kinnitatud kaupade sortimenti ja kaupluse töö teisi iseärasusi (asukoht, läbilaskevõime), samuti ka käibemahtu ja plaani täitmise taset jooksva aastal. Plaani tunduva ületamise korral pole harilikult jaekäibe suure juurdekasvu määramine plaan-avalduses küllaldaselt põhjendatud. Eriti kehtib see juhtumitel, kui jooksva aasta plaani ületamine oli tingitud antud kaupluse kaupadega eelisjärjekorras varustamisest teiste kaubandusettevõtete piiratud varustamise arvel või kui kauplus hakkas teenindama naaberasulaid, kus kohalike kaupluste ebarahuldava töö tõttu osutus võimatuks osta vajalikke kaupu.

Kui kaupluse käive jooksva aastal arenes ebarahuldavalt kaubanduse organiseerimises esinevate puuduste tõttu, tuleb planeeritavaks aastaks määrata kiirem kasv jaekäibe arendamiseks.

Lubamatuks nähtuseks on plaani kunstlik alandamine.

Kõigi jaekäibe suurendamise võimaluste rakendamiseks ja plaanide kunstliku alandamise vältimiseks tuleb arvestada parimate kaupluste - sotsialistliku võistluse eesrindlaste töökogemusi ja saavutusi.

Enne plaanavalduse koostamisele asumist peab kaupluse juhataja saama ökonomistilt andmed kaupluse poolt teenindatavate asustatud punktide elanikkonna rahaliste sissetulekute kohta.

Tarbijate kooperatiivi ökonomist määrab kindlaks kaupluse poolt teenindatavate asustatud punktide elanikkonna arvu ja rahalised sissetulekud. Elanikkonna rahaliste sissetulekute arvutus teostatakse põhiliste kirjete lõikes - palk, kolhoosidelt saadud rahalised tulud, tulud põllumajandussaaduste müügist, pensioonid ja abirahad.

Elanikkonna rahaliste sissetulekute kasvu analüüsimine ja võrdlus käibega võimaldab koostada kaupluse põhjendatud jaekäibeplani projekti.

Aasta jaekäibe planeerimisel kasutatakse järgnevat tabelit:

Tabel 7

	Eelnev aasta	Aruandeaasta (loodetav täitmine)	Aruandeaasta %des eelnevast aastast	Planeeritav aasta	Planeeritava aasta %des aruandeaastast
1	2	3	4	5	6
1. Kaupluse poolt teenindatava elanikkonna arv (in.)	2050	2100	102,4	2230	106,2
2. Kaupluse poolt teenindatava elanikkonna rahalised sissetulekud (palk, pensioonid, kolhoosidelt saadavad sissetulekud, varumistegevuse eest saadavad sissetulekud (tuh.rbl.))	705,0	725,0	102,8	750,0	103,4
3. Jaekäive (v.a. müügid asutustele ja organisatsioonidele) - tuh.rbl.	550,0	566,0	102,9	615,0	108,6
4. Käive protsentides rahalistest sissetulekutest (rida 3: rea 2-ga)	78,0	78,0		82,0	

1	2	3	4	5	6
5. Käive ühe inimese kohta (rublades) (rida 3: rea 1-ga)	268	270	100,7	285	105,6

Planeeritavaks aastaks on ette nähtud tunduvalt suurendada müüki elanikkonnale võrreldes aruandeaasta loodetava käibega (8,6 %).

Planeeritavaks aastaks on ette nähtud:

- a) haarata kaupluse poolt teenindatava elanikkonna rahalisi sissetulekuid 82 protsendi ulatuses 78 protsendi vastu aruandeaastal;
- b) tunduvalt suurendada käibe kasvu ühe inimese kohta (5,6 %) sees sortimendi laienemisega ja põhiliste kaupade kvaliteedi paranemisega.

Peale selle on teada, et teenindatav elanikkond kasvab 130 inimese võrra ehk 6,2 % ehitustöölise juurdevoolu arvel ühte kaupluse poolt teenindatavasse asustatud punkti.

Peale jaekäibe planeerimist müükide osas elanikkonnale tuleb planeerida müügid asutustele ja organisatsioonidele, s.o. kaupade müük väikehulgi korras. Selleks kasutatakse andmeid kaupluse eelnevate aastate tegelike müükide ja aruandeaasta loodetava müügi kohta ning teenindatavate organisatsioonide avaldusi planeeritavaks aastaks.

Järgnevalt määratakse planeeritavaks aastaks kaupluse kogu jaekäibeplaan ja tuakse välja käibekasv võrreldes aruandeaastaga.

Plaan-avalduses tuleb aastaplaan jaotada kvartalite lõikes jaekäibe terveks aastaks ühtlase jaotamise eesmärgil.

Aastaplaani kvartalite lõikes jaotamisel tuleb arvesse võtta üksikute kaupade müümise hooajalisi iseärasusi ja kaupluse töötingimusi igas kvartalis.

Sealjuures kasutatakse aruandeaasta ja eelnevate aastate jaekäibe analüüsi materjale ning võetakse arvesse antud kaupluse konkreetsed töötingimused, mis võivad mõjutada kvartalitevahelist suhet (hooajatöölise ja suvitajate juurdevool ja ärasõit, põllumajandussaaduste realiseerimisperioodi haripunkt jm.).

Jaekäibeplani täitmise analüüsimiseks kvartalite lõikes võib kasutada järgnevat tabelit:

Tabel 8

	196...a. aruanne	196...a. aruanne	196...a. aruanne	196...a. plaan
I kvartal				
1. Jaekäive - tuh.rbl.				
2. Osatähtsus aasta jaekäibest				
3. %-des eelneva aasta I kvartalist				

Analoogiline tabel tehakse iga kvartali kohta.

Olles põhjalikult analüüsinud jaekäibe tegelikku jagunemist kvartalite lõikes rea eelnevate aastate jooksul ja peale kriitilise hinnangu andmist igale näitajale võib asuda jaekäibe plaan-projekti jaotamisele kvartalite lõikes, võttes sealjuures arvesse kaubanduses toimuvaid võimalikke muudatusi.

Kaupluse töötajatele preemia arvestamiseks kehtestatud korra kohaselt tuleb jaekäibeplaanist eraldi välja tuua viina, leiva ja teraviljasaaduste müügi plaani projekt aasta kohta tervikuna ja kvartalite lõikes.

Nende kaubarühmade müügiplani määramisel arvestatakse eelnevate perioodide müüke, nõudmist nendele kaupadele, kaubanduse arendamise perspektiive, planeeritavaks aastaks ettenähtud fonde ja olemasolevaid kaubajäärke.

Kaupluse juhataja (müüja) kohustuste hulka kuulub samuti jaekäibe plaan-avalduse koostamine kuude lõikes, mille ta esitab rajooniliidule lülitamiseks üldplaani.

Igas kvartalis, 20-25 päeva enne kvartali algust, jaotab kaupluse juhataja kõrgemalseisva organisatsiooni poolt kinnitatud kvartali jaekäibeplani kuude lõikes. Selleks võib kasutada järgnevat tabelit:

Kaupluse .....a. I kvartali jaekäibeplaani analüüsimise tabel kude lõikes

	196...a.(aruanne)		196...a.(aruanne)		196...a. plaani projekt	
	Tegelik käive	Osatähtsus kvartali käibest	Tegelik käive	Osatähtsus kvartali käibest	Käive	Osatähtsus kvartali käibest
Jaanuvar						
Veebruar						
Märts						
I kvartal						
Kokku:						

Kauplaanid peavad peegeldama kaupluse töö iseärasusi erinevatel perioodidel.

Enne plaani jaotamist kude lõikes tuleb rea eelnevate aastate aruandeandmete alusel jälgida iga kuu käibe osatähtsust kvartali käibest (nagu näeb ette analüüsimistabel) ja anda neile andmetele kriitiline hinnang. Näiteks kauplus oli märtsikuul 7 päeva suletud. Tulemusena vähenes märtsikuu käibe osatähtsus kvartali käibest. Kui harilikult märtsikuu käive moodustas 36-36,5 protsenti kvartali käibest, siis eeloleval aastal seoses inventuuriga moodustab see ainult 32 protsenti.

Plaan-avalduse analüüsimisel kude lõikes tuleb arvesse võtta terve kuu käive.

Näiteks kauplus töötas märtsikus ainult 19 päeva tegeliku käibega 38 000 rubla.

Kogu märtsikuu tööpäevade tinglik jaekäive moodustab:

$$\frac{38\ 000 \times 26 \text{ päeva}}{19 \text{ päeva}} = 52\ 000 \text{ rubla.}$$

Tavaliselt peab igaks kuuks kinnitatud plaan olema suurem kui eelneva aasta vastava kuu tegelik käive.

Kvartaliplaani õige, põhjendatud jaotamine kuude lõikes peab kindlustama ühtlase plaanitaitmise kogu kvartali jooksul.

Lubamatu on plaani kunstlik alandamine ühel või kahel kuul. See loob soodsad tingimused jaekäibeplaani täitmiseks nendel kuudel ja põhjustab liigset pinget kvartali kolmandal kuul. Samuti toob see kaasa palgafondi ülekulu.

Kuude lõikes koostatud plaan-avalduses tuleb samuti kui aastaja ja kvartaliplaanideski kaupluse käibest eraldi välja tuua leiava ja teraviljaseaduste ning viina käive.

+

Peale tarbijate kooperatiivi (rajooniliidu) juhatuse poolt kinnitatud plaani saamist jagab kaupluse juhataja plaanid osakondade või müüjate vahel. Kaupluses ja igas osakonnas on otstarbekohane välja panna näitajad plaani täitmise kohta igal tööpäeval.

#### 8. Kaupluse kaubatellimise koostamine

Kaupluse juhataja koostab jaekäibeplaani täitmise kindlustamiseks kaubatellimise vajalike kaupade kohta, arvesse võttes kaupluse poolt teenindatava elanikkonna nõudmisi, sortimendi laiendamise, kvaliteedi parandamise ja kaubanduskultuuri tõstmise vajadust.

Tellimise koostamise õigeaegsus ja õigsus garanteerib kaubanduse edukuse ja kindlustab plaani täitmise.

Kaupluse juhataja koostab plaan-avalduse aastaks ja kvartaliiks enne planeeritava perioodi algust ning näitab selles ära plaanilise kaupade saabumise, müügi ja jäägid kaubarühmade lõikes.

Kaupade saabumise arvutamisel tuleb lähtuda kavandatud müügist ja olemasolevatest kaubavarudest planeeritava perioodi alguseks ja lõpuks.

Plaan-avaldus vajalike kaupade saamiseks on soovitatav esitada järgneval kujul:

Kauba nimetus	Müük		Kauba-va-rud summas seisuga l. I 1966	1966. aasta müügi-plaan		1966. a. müügi-plaan %des 1965. a. loode-tavast täit-misest	Kauba-va-rud summas seisuga l. I 1967	Avaldus kaupade saabumiseks 1966. aastal		
	1965. aasta loodetav			Kokku	1 inimese kohta			Sellest		
	Kokku	1 isiku kohta						Kokku	Fon-did	Muud al-li-kad
1964. a. müügi-ühikaru-tanne										

Kaubatellimise koostamisel planeeritavaks perioodiks tuleb esmajärjekorras pöörata tähelepanu järgmistele asjaoludele:

1) saavutatud müügitase, s.o. kuidas rahuldati ostjate nõudmisi, kas esines häireid kauplemisel nende kaubarühmadega ja üksikute grupisestest kaupadega. Neid küsimusi aitavad välja selgitada nõudmise uurimise materjalid, ostjate märkused, kauplusekomisjoni hinnangud ja ostjate konverentsid;

2) kaubavarude koostis planeeritava perioodi alguseks. Siin tuleb välja selgitada, kuidas olemasolevate kaupade sortiment rahuldab tarbijaid, kas ei esine ühtede kaupade liigseid varusid ja teiste puudujääki, missugused on seisvad kaubad ja missugused müüakse ruttu läbi.

Kaubatellimine peab peegeldama kasvavat nõudmist seoses kaupluse poolt teenindatava elanikkonna arvu ja rahaliste sissetulekute kasvu ning kultuuritaseme tõusuga. Tellimise koostamisel tuleb arvesse võtta kaupluse täieliku varustamise vajadust nende kaupadega, mille omandamiseks maaelanikud olid siiani sunnitud sõitma limna.

Külluses olemasolevate kaupade osas tuleb kindlustada vajadused müügi ja kaubavarude vajaliku taseme tagamiseks (silmas on peetud normaalhoiuajaga üleminevaid kaubavarusid).

Kaupade müügi ja saabumise plaanide täielik kokkulangemine ei ole tingimata vajalik. Olgu näiteks kauplusele aastaks kinnitatud õmblustoodete müügiplaan 55 000 rubla.

Kui kaupluses on aasta alguseks õmblustoodete ülenormatiivsed kaubavarud, millest osa rahuldab elanikkonna nõudmist, siis on endastmõistetav, et õmblustoodete saabumine planeeritaval aastal ei tarvitse võrrelda nende planeeritud müügisummaga. Teatud kogus õmblustooteid (näiteks 10 000 rubla väärtuses) realiseeritakse olemasolevate varude vähendamise arvel.

Sel juhul tuleb õmblustoodete tellimine koostada 45 000 rubla ulatuses. Vastupidi, kui õmblustoodete varud aasta alguseks on mitteküllaldased (alla normatiivi), tuleb varusid aasta lõpuks suurendada kehtestatud normatiivini. Olgu näiteks puuduv summa 10 000 rubla, seega õmblustoodete tellimine tuleb koostada 65 000 rubla ulatuses.

Kaubavarude normatiiv määratakse arvestusega kindlustada lütkadeta kauplemine ja küllaldane kaupade valik. Seejuures on lubamatu seisvate kaubakoguste moodustumine.

Kaupade tellimise koostamisel tuleb silmas pida kaubaringluse kiirendamise ülesannet.

Lubamatu on piirduda ainult tellimise esitamisega. Tuleb kontrollida selle täitmist ja võtta tarvitusele operatiivsed abinõud tellimise tingimusteta täitmiseks.

+

Kaupluse juhataja esitab koostatud jaekäibeplani, fondide ja kaubavarude projekti tarbijate kooperatiivi (rajooniliidu) ökonomistile. Projekti andmed võetakse arvesse plaani kinnitamisel kaupluste lõikes.

Peale majandusliku tegevuse plaani kinnitamist kaupluste lõikes teatab kooperatiivi (rajooniliidu) juhatus allasutustele aasta jaekäibeplani ja sellest I kvartali jaotusega kuude lõikes vormiga nr. 4 (aasta).

Enne iga kvartali algust kinnitab tarbijate kooperatiivi (rajooniliidu) juhatus kvartali jaekäibeplani ettevõtete lõikes,

võttes sealjuures arvesse konkreetseid kauplemise tingimusi ning teatab kauplustele plaani vorm nr. 4 (kvartal) kohaselt, üksikute kaupade saabumise plaani aga vormi nr. 4 lisaga. Spetsialiseeritud ja universaalkauplustele kinnitatakse jaekäibeplaan ja teised töö- näitajad vormiga nr. 5 (kvartal).

Kaupluse juhataja peab plaani täitmise käiku süstemaatiliselt kontrollima.

+

## S I S U K O R D :

1. Elanikkonna nõudmise uurimine . . . . .	3
2. Jaekäibe analüüs . . . . .	4
3. Kaupluse jaekäibe sortimendiline analüüs . . . . .	11
4. Kaubavarude analüüs . . . . .	14
5. Kaupade saabumise analüüsimine . . . . .	21
6. Kaupluse plaani koostamine . . . . .	24
7. Jaekäibe planeerimine üldsummas . . . . .	25
8. Kaupluse kaubatellimise koostamine . . . . .	31

Анализ и планирование  
торговой деятельности магазина

На эстонском языке

Издательство "Валгус"  
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

\*

Toimetajad A.Sepp ja R.Järve

Trükkimisele antud 1.XI 1966. Paber 60 x 84 1/16. Trükipoognaid  
2,25. Tingtrükipoognaid 2,09. Arvestuspoognaid 1,73. Trükiarv  
2000. Tellimise nr. 1425. ETKVL Tööstuskontori trükikoja rota-  
print, Tallinn, Narva mnt. 23.

Hind 9 kop.

1 - 8 - 6

TÜ RAAMATUKOGU



1 0300 00327219 4